

Arbets tid inom offentlig sektorn är nästa steg för direktivet

Mötesrapport: 4 september 2014

Tjugosju deltagare från EPSU:s medlemsförbund i 15 länder samt en representant för EFS möttes för att diskutera den senaste utvecklingen vad gäller arbetstid och i synnerhet de undersökningar som utförs för Europeiska kommissionens räkning. Diskussionerna omfattade även sektorsöverskridande förhandlingar kring direktivet, den tidigare lagstiftningsprocessen och kommissionens samråd under 2010–11.

Arbets tidsdirektivet – en granskning av förhandlingarna 2011–12

Det fördes en kort diskussion kring processen och innehållet i de sektorsöverskridande förhandlingarna som hölls mellan december 2011 och november 2012. Efter flera möten och fokus på informationsutbyte var det först i september 2012 som de två sidorna började utbyta konkreta förslag till ändringar av direktivet, och därefter strandade förhandlingarna i november, kort efter att båda sidorna hade tagit upp de centrala frågorna om jourtid och undantaget. Det noterades att arbetsgivarna verkade ovilliga att ta till sig några förslag om närmare tillsyn eller ytterligare begränsningar av de enskilda undantagen, ännu mindre ett totalt avskaffande. Det verkade också tydligt att de inte var intresserade av några alternativa sätt att hantera frågan om jourtid, med undantag för att införa definitionerna av aktiv och inaktiv arbetstid.

Det nya initiativet från kommissionen – undersökningar om arbetstid

Tre olika undersökningar om arbetstid utfördes. Två undersökningar hade beställts av Europeiska kommissionen – en undersökning av den offentliga sjukvårdssektorn som fokuserar på åtta länder och en bredare undersökning av olika sektorer som omfattar tio länder. Samtidigt hade kommissionen skrivit till alla myndigheter och arbetsmarknadsparter för att be om deras åsikter kring genomförandet av direktivet. Det noterades att frågorna ofta ställdes på ett problematiskt sätt och att till exempel de svenska förbunden hade kommit överens om ett gemensamt tillvägagångssätt där de betonar hälsa och säkerhet och undviker att ge specifika svar på frågorna.

Man debatterade det sätt varpå kommissionen hade lanserat de nya undersökningarna om direktivet och flera kolleger uttryckte oro kring insynen och valet av tidpunkt för processerna samt kring sättet varpå vissa frågor ställdes i undersökningen. EFS hade nyligen skrivit ett brev till kommissionen om dessa frågor och argumenterat för att fokus låg mycket mer på kostnader och administrativa "bördor" än på hälsa och säkerhet. Man kom överens om att EPSU skulle skriva ett brev till kommissionen där man uttryckte sin oro över hur undersökningen utförs, sättet på vilket frågorna har ställts och tillförlitligheten för en rapport som tas fram med så kort varsel. Medlemsförbund inbjöds även att ta upp dessa frågor på nationell nivå genom att skriva till sin premiärminister och/eller sitt arbetsmarknads- och/eller hälsodepartement.

Det föreslogs även att EPSU skulle tala med arbetsgivarna inom den sociala dialogen, särskilt HOSPEEM inom sjukhussektorn och CEMR inom lokala och regionala myndigheter, för att se i vilken omfattning även de oroad sig för hur undersökningen utfördes.

En ny del i kommissionens frågeformulär för sjukvårdssektorn var förslaget att vissa delar av beredskapstiden skulle behandlas som arbetstid. Det noterades att detta kan vara lockande för vissa arbetstagare. Man ansåg dock att beredskapstid på annan plats än på arbetet vanligen var ett mycket annorlunda arrangemang jämfört med att ha jour på arbetsplatsen, och därför skulle det vara en risk att blanda ihop dessa eftersom det skulle kunna underminera erkännandet av all jourtjänst på arbetsplatsen som 100 % arbetstid.

Situationen på nationell nivå

Kollegor från flera länder gav uppdateringar om frågor som gällde arbetstidsdirektivet. I Tjeckien hade det enskilda undantaget som hade använts inom sjukvårdssektorn sedan 2008 avskaffats i början på 2014. Det fanns dock fortfarande ett problem inom sjukvårdssektorn med långa arbetspass och jourtider för läkare som helt enkelt hanterades genom överenskommelser som tillät särskilda arbetsvillkor där man definierade extra arbetstimmar på ett annat sätt så att det totala antalet arbetstimmar inte beaktades. Mer information om den här situationen skulle finnas tillgängligt inom kort, efter formell publicering av en rapport från hälsodepartementet.

I Litauen användes inte undantaget och all jourtjänst på arbetsplatsen hanterades helt och hållet som arbetstid. Problemet inom sjukvårdssektorn var att många läkare arbetade under flera olika kontrakt, så det var svårt att granska deras arbetstid och säkerställa efterlevnad av direktivet. Detta problem fanns även i Slovakien där undantaget användes, men i kombination med en specifik gräns på 56 timmar i veckan. Det var inte tydligt att hanteringen av jourtid var i enlighet med EU-domstolens domslut.

I Spanien konfronterades arbetstagare med en omfattande avreglering av arbetsmarknaden och inom sjukvårdssektorn hade fler än 30 000 arbetstagare sagts upp, medan det inte längre fanns några riktiga kollektiva förhandlingar. I Frankrike fortsatte trycket på arbetstider med omfattande nonchalans gentemot reglerna där många arbetade mer än 48 timmar i veckan och det fanns ett allmänt ökat tryck att ändra lagen om 35-timmarsvecka.

Man kommenterade Tyskland i anslutning till kommissionens undersökning av sjukvårdssektorn och noterade att frågorna ställdes på ett sådant sätt att problemen inom sektorn kopplades till direktivet, när de grundläggande problemen i Tyskland gällde rekrytering och bibehållande av kompetent arbetskraft och sättet varpå sjukvårdssystemet finansieras, och inte den påstådda bristen på flexibilitet som skapats av direktivet.

I Österrike fanns det för närvarande inget undantag, men Europeiska kommissionen hade uppmanat regeringen att se över lagstiftningen kring sjukvårdssektorn eftersom det stred mot direktivet. Ny lagstiftning kring arbetstid skulle träda i kraft senast 2015 som skulle göra det möjligt att använda undantaget (inom ramen för ett lokalt avtal) inom sjukvårdssektorn under en viss period 2015–2021.

Vad som hände förra gången – lagstiftningsprocessen (2003–2009) och kommissionens meddelande 2010

Vid mötet diskuterades vissa delar av den förra lagstiftningsprocessen som slutade i ett dödläge mellan Europaparlamentet och Europeiska rådet 2009, med särskilt fokus på Cercas-betänkandet om direktivet. Därefter tog man upp de viktigaste frågorna som kommissionen tog upp i sitt meddelande och två samråd under 2011 och 2012. Mötet noterade i synnerhet att kommissionen år 2010 (*Meddelande om en översyn av arbetstidsdirektivet*, december 2010 (COM)2010 801) föreslog att man skulle tillåta att jourtjänst på arbetsplatsen räknades annorlunda jämfört med annan arbetstid. Detta står i kontrast mot det alternativa arbetssättet att använda olika definitioner av jourtid ("aktiv" och "inaktiv") som var vad arbetsgivarna föredrog i de sektorsöverskridande förhandlingarna.

Möjlig strategi och taktik kring arbetstidsdirektivet

Det fördes en bred diskussion kring det aktuella politiska klimatet, Europaparlamentets sammansättning och den nya kommissionen, jämte utvecklingarna på nationell nivå. Det fanns inte mycket positiv utveckling, men man lyfte fram att EPSU:s medlemsorganisationer bör försöka att aktivt kontakta parlamentsledamöter, i synnerhet nya parlamentsledamöter, för att ge dem information i detta ämne och förklara fackföreningarnas ståndpunkt i nyckelfrågor. Det noterades att medlemmar i Europaparlamentet hade uttryckt viss oro kring att kommissionen hade påbörjat de nya undersökningarna om arbetstid utan att informera parlamentet om initiativet.

Man enades om att försöka samordna några tydliga meddelanden om den negativa effekt som långa arbetstider får för hälsa och säkerhet. Att distribuera och publicera både nya och äldre undersökningar (inklusive Deloittes rapport som beställdes av Europaparlamentet självt), forskning och enkäter kring denna fråga skulle hjälpa till att skapa medvetenhet kring frågan, särskilt om detta skulle kunna samordnas väl på europeisk och nationell nivå. Man ansåg även att det var viktigt att lyfta fram direktivets betydelse som central lagstiftning inom det sociala området och påminna den nya kommissionen och det nya parlamentet om hur det skulle se ut om ett av deras första initiativ skulle vara att försvaga lagstiftningen.

Ifråga om sjukvårdssektorn i synnerhet föreslogs det att argumenten kunde fokusera på behovet av ökad rekrytering av personal för att höja kvaliteten på tjänsterna, och lyfta fram den positiva effekt som en satsning på sjukvården får för ekonomin i stort.

Man påpekade att Europeiska kommissionen brukar fokusera på kostnader utan att se hur kostnaderna för långa arbetstider påverkar hälsa och säkerhet genom fler sjukdomsfall och skador samt frånvaro från arbetet som skulle kunna kopplas till stressade och utmattade arbetstagare.

Man noterade att EFS planerade att sammankalla ett möte med sin arbetsgrupp för arbetstid i oktober och att de redan funderade på vilka positiva krav de kunde lägga fram i fråga om arbetstid innan något publicerats från kommissionen. EPSU:s medlemsorganisationer uppmuntrades att organisera deltagande i arbetsgruppen med sina nationella fackförbund.

Arbets­tid och agenda för kollektiva förhandlingar

Det har skett mycket lite vad gäller arbets­tid under många år och trenden att förhandla om kortare arbets­tider har upphört sedan länge. Med en början i Tyskland för nästan 10 år sedan har vi sett exempel på längre arbets­tider och nyligen drastiska åtstrammingsåtgärder i vissa länder. I Irland, Spanien, Grekland och Portugal har man infört längre arbets­tider trots att EPSU:s medlemsorganisationer i Portugal har reagerat gentemot den nationella regeringens införande av längre arbets­tider genom att förhandla fram hundratals lokala avtal med arbets­givare inom den offentliga sektorn för att bibehålla 35-timmarsveckan.

Kortare arbets­tider har inte funnits på agendan för de kollektiva förhandlingarna på ett tag, men de har diskuterats akademiskt och bland miljögrupper och andra grupper som tittar på alternativa sätt att driva ekonomin. Man föreslog en sammanfattning av de nyckelargument som uppstått utanför fackföreningsrörelsen vad gäller kortare arbets­tider, för att se om detta skulle innebära att frågan återinfördes på fackföreningarnas agenda.

Detta möte organiserades med ekonomiskt stöd från Europeiska kommissionen som en del av projektet: "Den europeiska terminen, åtstramningar och social dialog inom offentliga tjänster"

